

VERSLAG

Vergadering:	Commissie Borging Energieakkoord, nr. 12
Datum en tijd:	18 mei 2016, aanvang 10.30 uur
Plaats:	SER-gebouw, Den Haag
Aanwezig De leden:	Nijpels (voorzitter), Bokhoven, Van de Bosch, Brandligt De Bruijn, Van Dril, Van Ede, Van den Ende, Franken, Van der Gaag, Van Goudoever, De Groot, Grünfeld, Hamming, Hulman, Van Hooijdonk, Jurjus, Knigge, Koops, Kuin, Van de Oever, Ouwehand, Pols, Rats, Roest, Ruiten, Ruijgrok, Rutten, Van der Tang, Thijssen, Timmers, Van Tongeren, Van der Veer, Zeestraten
KWINK groep: Agendapunt 6:	Loosman, Van Mil, Noordink, Van Schelven, Westerbeek, De Boer, Van Belzen, Van den Ende, Steerneman,
Secretariaat:	De Haan, Westenberg, Weterings, Rietbroek-Gerits(notulist)

1. Opening en mededelingen

De *voorzitter* opent de vergadering met een woord van welkom en dank voor de van de zijde van Greenpeace aan de aanwezige leden van de commissie aangeboden gebakjes. Spreker constateert dat een aantal berichten van verhindering is ontvangen.

De heer *Thijssen* feliciteert de commissie met het feit dat voor het eerst de vijf doelen waarover steeds wordt gesproken binnen bereik zijn, zij het dat Clean Tech nog een aandachtspuntje is. Hierop zal nog nader worden ingegaan door Milieudefensie. Spreker bedankt de commissie voor de zeer goede samenwerking. Hij stelt dat we trots mogen zijn op het feit dat de hoeveelheid schone energie in Nederland in tien jaar tijd wordt verviervoudigd en de hoeveelheid energiebesparing twee à drie keer zo snel wordt gemaakt. Dit is echter slechts een eerste stap, na Parijs is duidelijk dat nog veel meer nodig is om het klimaat te redden en om te voldoen aan de uitspraak van de rechter (25 procent CO₂-reductie) om het klimaat te beschermen. Spreker kijkt uit naar een goede samenwerking in de komende jaren, om kolencentrales te sluiten en een vervolg op het Energieakkoord om het klimaat echt te beschermen.

- Verslag van de 11e vergadering, gehouden op 17 februari 2016 (BEA/0025)

Dit verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

De *voorzitter* heeft in de vorige vergadering aangegeven met welke tranches we bezig zijn in het kader van het Energieakkoord. In de eerste plaats wijst hij op het intensiveringspakket dat de vier dragende partijen van het Energieakkoord in overleg met vier bewindslieden hebben afgesproken. Gesteld is dat hiermee de doelen van het Energieakkoord zouden worden gehaald. Wel is besloten dit te laten doorrekenen door de planbureaus, om dit te laten valideren. Dit zou eind april/begin mei moeten zijn afgerond, en dit is inmiddels ook gebeurd. Ook zouden op 1 mei alle acties in het kader van het Energieakkoord moeten zijn gemeld bij de planbureaus, waarna zij tot 1 oktober tijd krijgen om dit alles te vertalen in de Nationale Energie Verkenning (NEV). Dit betekent dat

in deze periode door iedereen moet worden gedaan wat is afgesproken. In de NEV wordt beoordeeld of dit alles in het juiste tempo gebeurt. Nadat op 1 oktober de NEV is verschenen, breekt de tijd aan voor de voortgangsrapportage. Spreker merkt op dat dan op basis van de NEV wordt bekeken of er redenen zijn om het Energieakkoord op een aantal punten aan te passen c.q. te versnellen, afhankelijk van de resultaten. In de eerste week van oktober verschijnt ook de evaluatie van het Energieakkoord. Deze evaluatie is afgesproken in het Energieakkoord. Afgesproken is dat het gaat om een evaluatie op systeemniveau. De voortgangsrapportage is om te bezien of de doelen zijn gehaald terwijl deze evaluatie is bedoeld om te bekijken of het systeem van het Energieakkoord, met alles wat hieraan vastzit, een goed systeem is en of hiermee bijvoorbeeld na 2023 zou moeten worden doorgedaan.

In maart 2017 worden er verkiezingen gehouden en als de schijn niet bedriegt dan zal een groot aantal partijen door de informateur aan tafel worden uitgenodigd, om na te gaan of met elkaar een meerderheid kan worden gevormd. Ongetwijfeld zal dan het energiebeleid een van de belangrijke onderwerpen zijn. Spreker verwacht dat hierbij de evaluatie van het Energieakkoord een rol zal spelen. Het is dan ook van groot belang dat de evaluatie, die onafhankelijk plaatsvindt, er goed uitziet. De Borgingscommissie zal, samen met een reactie op de NEV, in de Voortgangsrapportage 2016 een reactie op de evaluatie geven. Deze stukken gaan naar de minister en de Tweede Kamer. In het vierde kwartaal beschikt de Tweede Kamer dan over de NEV, de voortgangsrapportage van de Borgingscommissie, de evaluatie van het Energieakkoord en de Energieagenda die de minister in het vierde kwartaal wil laten verschijnen. Spreker zegt dat de Energieagenda de reactie is van het kabinet op wat aan reacties komt in de Energiedialoog op het Energierapport dat enige tijd geleden is verschenen.

Kortom: In het vierde kwartaal ligt er een groot aantal stukken op tafel. Vooral het lange termijn beleid, wat er na 2023 moet gebeuren, zal een belangrijke rol spelen. Tegelijkertijd zal hopelijk het debat c.q. de standpunten in de Borgingscommissie van invloed zijn op wat partijen in 2017 bij de formatie, na maart, met elkaar gaan besluiten.

Tot 1 oktober zal sprake zijn van een relatieve stilte. Er komen dan geen rapporten uit. Wel zou het kabinet nog kunnen komen met standpunten rond de Urgenda-kwestie, betreffende een verdere uitwerking van het debat over de kolencentrales. Over de Borgingscommissie merkt hij op dat het accent van het werk de komende maanden ligt op het ervoor zorgen dat alles wat is ingeleverd bij de planbureaus, daadwerkelijk wordt georganiseerd. Er zal nog een aantal initiatieven worden genomen om er zeker van te zijn dat alle acties die nodig zijn om resultaat te bereiken daadwerkelijk worden gevolgd.

2. Voortgang Energieakkoord: intensiveringspakket

De *voorzitter* merkt nogmaals op dat op 17 december de vier dragende partijen van het Energieakkoord in overleg met vier bewindslieden overeenstemming bereikt over het intensiveringspakket. Afgesproken is dat partijen met elkaar zekerheid willen hebben dat de doelen echt worden gehaald. Belangrijk is dat de vormgeving van het pakket en de aard van de maatregelen leiden tot de beoogde resultaten. Inmiddels zijn de conclusies van de planbureaus ontvangen en dezelfde partijen als eind december hebben hierover een aantal keren met elkaar gesproken. Dit heeft ertoe geleid dat gesteld is dat de barrière die bestond tussen 'verleiden c.q. vragen afspraken na te komen' en 'verplichtingen' is overgestoken. Dit is nodig gevonden om uiteindelijk de resultaten te kunnen behalen. Spreker constateert dat er van de vijf doelstellingen drie binnen bereik waren: anderhalf procent energiebesparing, zestien procent duurzame energie in 2023 en 15.000 banen. Twee doelstellingen waren niet binnen bereik: 14 procent duurzame energie in 2020 en 100 PJ energiebesparing. Duurzame energie komt in 2020 op 12,4 procent uit. Er kan dus niet worden gezegd dat niets is gebeurd. Spreker vindt dan ook dat wat dit betreft niet moet worden gesproken over een drama. Wel moet er 1,6 procent bij. Dit is afgesproken en partijen houden zich hieraan.

Wat betreft het bereik van de andere doelstelling wijst spreker op 55,4 PJ wat iets meer dan de helft is van wat moet worden gehaald. Gekeken is naar een aantal instrumenten, waarover in december met elkaar is gesproken, die de doelstelling 100 PJ, binnen bereik zouden brengen. Alle partijen hebben hierover overeenstemming bereikt, waarvoor spreker zijn complimenten uitspreekt. Hij constateert dat dit overleg heel goed is verlopen. Er was geen discussie over de noodzaak om maatregelen te nemen, om ervoor te zorgen dat de 'gaatjes' die er waren zouden worden dicht gefietst. Hierover bestond volledig overeenstemming. Discussie over de invulling hiervan heeft geleid tot een extra pakket maatregelen. De politiek psychologische barrière van 'verleiden' naar 'verplichten' is overgestoken. Er is een aantal verplichtingen opgenomen.

Spreker wijst op 14 procent duurzame energie. Er is een pakket van maatregelen genomen waarvan, gesteund door de opvattingen van de planbureaus, wordt gedacht dat hiermee 14 procent kan worden gehaald. Mocht echter blijken dat de 14 procent duurzame energie niet exact worden gehaald, dan is er in het Energieakkoord nog een virtuele pot van 375 mln euro. Eventueel kan dit dan naar rato worden aangesproken om ervoor te zorgen dat ook dit laatste gaatje van wellicht 0,1 of 0,2 procent wordt gedicht. Dit betekent dat de 14 procent duurzame energie in 2020 binnen bereik is.

Over 100 PJ energiebesparing merkt spreker op dat het 'gat' groter was. Nagedacht is over een aantal verplichte maatregelen. Met betrekking tot de besluitvorming hierover wijst hij in de eerste plaats op een energiebesparingsverplichting. Gesproken is over drie varianten. Eén variant is dat netbeheerders worden verplicht om, in overleg met hun cliënten, de energiebesparing door te voeren. Een tweede variant is dat de leverancier van energie ervoor moet zorgen dat wordt bespaard. Een derde variant is een tender-regeling waarbij marktpartijen kunnen inschrijven op pakketten energiebesparing.

Ongeacht voor welke maatregel wordt gekozen, het uitgangspunt is dat het hele pakket 20 PJ moet opleveren.

Spreker merkt op dat, nadat hierover met alle partijen is gesproken, de verplichting voor de netbeheerders is afgefallen. Er resteren nu twee varianten: een leveranciersverplichting en een verplichting om het via de markt te doen. Hij constateert dat dit niet zwart-wit is, en dat hieraan allerlei voor- en nadelen zijn verbonden. Ook geldt dit waar het gaat over de kosteneffectiviteit.

Afgesproken is dat vòòr 1 oktober tussen deze twee varianten een keuze wordt gemaakt. Deze variant wordt dan vastgelegd in de voortgangsrapportage, met de ingangsdatum. Spreker constateert dat hiermee dan de 20 PJ, links- of rechtsom, is verzekerd.

Vervolgens wijst spreker op de 111 bedrijven in Nederland die onder het ETS-systeem, het Europese emissiehandelsysteem, vallen. Deze bedrijven doen wat ze moeten doen aan energiebesparing maar hebben in het kader van het Energieakkoord beloofd iets extra te doen, en te zorgen voor nog eens 9 PJ energiebesparing. Vastgesteld kan echter worden dat de maatregelen hiervoor niet diè snelheid hebben die graag wordt gezien. Dit betekent dat het de vraag is of de 9 PJ, die is afgesproken, wordt gehaald. Gesteld kan worden dat dit tijd nodig heeft. Het gaat om grote internationale concerns waar investeringsafspraken niet in Nederland maar elders in de wereld worden gemaakt. Erkend wordt dat het gaat om een ingewikkeld proces, maar spreker wijst nogmaals op de gemaakte afspraak van 9 PJ. In overeenstemming met alle partijen is afgesproken dat deze bedrijven, onder leiding van VNO-NCW, tot 1 oktober gelegenheid krijgen om aan te geven hoe de 9 PJ kunnen worden behaald. Mocht dit voor 1 oktober niet lukken dan komt er voor die bedrijven een verplichting.

Met betrekking tot nieuwe kantoren wijst spreker vervolgens op de Europese richtlijnen. Vanaf 2020 moeten alle gebouwen, woningen en kantoren, energieneutraal zijn. Over de oude kantorenmarkt is afgesproken dat voldaan moet worden aan een Label C. Deze principe-afpraak is gemaakt en de maatregel moet verder worden uitgewerkt. De invoeringsdatum van deze maatregel en de uitvoeringswijze worden vastgelegd in de voortgangsrapportage.

Spreker constateert dat er drie forse maatregelen zijn genomen. Hij vindt het buitengewoon goed dat deze partijen met elkaar de moed hebben gehad om de consequenties te trekken uit de afspraken, dat de doelstellingen moeten worden gehaald. Partijen gaan nu aan de slag met de uitwerking van de maatregelen. Waar keuzes moeten worden gemaakt, zal dit worden gedaan. In de voortgangsrapportage komen deze aan de orde.

Belangrijk is dat nu – anno 2016 – kan worden vastgesteld dat met dit pakket maatregelen de doelstellingen in 2020 en 2023 kunnen worden gehaald.

Vragen en/of opmerkingen

De heer Van Belzen wijst op burgers die iets aan hun huis zouden moeten doen (tender of leveranciersverplichting). Deze burgers zijn inwoners van de gemeenten. In plaats van dat willekeurig bij mensen wordt aangebeld en gezegd dat iets bij de mensen wordt gedaan, stelt spreker dat dit goed moet worden georganiseerd. Om dit te faciliteren heeft VNG een basis-infrastructuur opgezet met energieloketten die bijna heel Nederland dekken. Spreker denkt dat de commissie zou moeten worden betrokken bij hoe dit wordt aangepakt.

De *voorzitter* is het hiermee eens. Spreker verwijst vervolgens naar een commentaar in het FD, waarin werd gesteld dat het Energieakkoord erg ingewikkeld is en de vraag is wat de Eerste Kamer gaat doen met de verplichtingen etc. Hij wijst erop dat niet alleen de coalitie maar ook de oppositie eerder hebben gevraagd om verscherping van het Energieakkoord etc. Volgens spreker kan ervan uitgegaan worden dat dit pakket brede ondersteuning zal krijgen in de Tweede Kamer.

De heer *Pols* sluit zich namens Milieudefensie graag aan bij de felicitaties van de heer Thijssen van Greenpeace. Geconstateerd kan worden dat er op het gebied van klimaat, hernieuwbare energie en besparing binnen dit Energieakkoord in deze kabinetsperiode meer is gebeurd dan ooit in de geschiedenis van Nederland. Toch heeft spreker enige zorg. Klimaatbeleid is een zaak van lange adem. De meeste scenario's gaan ervan uit dat enkele decennia, wellicht 30-35 jaar, nodig zijn om klimaatverandering effectief aan te pakken. Voorkomen moet worden dat de enorme investering die het Energieakkoord op de korte termijn kost de aandacht afleidt van de noodzaak van lange termijn klimaatbeleid. Spreker vreest dat dit wel dreigt te gebeuren. Verwijzend naar de NEV 2015 constateert hij dat hernieuwbare energiegroei na 2023 afvlakt. Ook de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (Rli) wijst in een rapport over het Nederlandse CO₂-beleid op de risico's en de noodzaak voor een lange termijn klimaatbeleid. Spreker merkt op dat de houdbaarheid van lange termijn klimaatbeleid samenhangt met twee elementen: de maatschappelijke kosten en de werkgelegenheid. Beide thema's raken aan het draagvlak in de samenleving. Als de kosten (die nu al substantieel zijn om te komen tot 14 procent) de pan uitrijzen dan kan erop worden gerekend dat delen van de samenleving zich hiertegen zullen keren. Ook als er sectoren verdwijnen als gevolg van het klimaatbeleid, en hierdoor werkgelegenheid op de tocht komt te staan, kan worden verwacht dat mensen die hun baan kwijtraken, hun gezinnen en familie, zich tegen het klimaatbeleid zullen keren. Een essentieel onderdeel van het lange termijn klimaatbeleid moet daarom het ontwikkelen van een eigen schone industrie in Nederland zijn. Dit zal volgens spreker leiden tot draagvlak omdat dit leidt tot werkgelegenheid. Ook zorgt dit voor een daling van de kosten door innovaties. Hij wijst op schone industrie in Nederland, waardoor we niet alleen afhankelijk zijn van producten uit landen die een eigen schone industrie ontwikkelen. Voor de lange termijn houdbaarheid van het klimaatbeleid is dit cruciaal.

In het Energieakkoord gaat slechts één thema, pijler 9, over de lange termijn houdbaarheid van het klimaatbeleid. Dit gaat over het ontwikkelen van een eigen industrie met een exportcapaciteit. Dit is de enige doelstelling die verder gaat dan 2020. Spreker constateert dat op dit moment niet wordt gemeten waar we staan wat betreft pijler 9. Hij merkt op dat dit kwalijk en riskant is voor het lange termijn klimaatbeleid. Hij roept

iedereen op zich niet te verliezen op het lange termijn klimaatbeleid door het succes van het korte termijn klimaatbeleid dat de afgelopen jaren is bereikt. Juist door dit succes moeten partijen niet blind zijn voor de noodzaak van het lange termijn beleid.

De heer *De Groot* sluit zich aan bij de eerder geuite felicitaties. VNO-NCW en MKB-Nederland staan voor hun handtekening en hebben er nooit aan getwijfeld dat de afspraken en doelstellingen in het Energieakkoord zullen worden gerealiseerd.

Spreker komt terug op wat is opgemerkt over de 9 PJ energiebesparing, en op wat hierover door de pers is gepubliceerd waarin enige nuances zijn weggevallen. Hij constateert dat de ETS-industrie op het gebied van energiebesparing en efficiency verbetering zeker aan de maat is. Jaar-op-jaar is sprake van 1,5 procent efficiency verbetering, wat zeker in economisch moeilijke tijden een niet geringe prestatie is. In het kader van het Energieakkoord is een aantal afspraken gemaakt die, als alle maatregelen kunnen worden getroffen, zeer waarschijnlijk 9 PJ kunnen opleveren. Hierbij tekent spreker aan dat het gaat om een sector die internationaal moet kunnen concurreren. Er is veel beleid vanuit het ministerie van EZ om ervoor te zorgen dat die bedrijven inderdaad internationaal kunnen blijven concurreren en niet met kosten of maatregelen worden geconfronteerd waardoor ze hun positie verliezen en productie naar het buitenland wordt verplaatst. Spreker merkt op dat men bijzondere maatregelen voor ogen heeft met een terugverdientijd van vijf jaar of meer. Onder normale omstandigheden zouden deze niet kunnen worden getroffen. Duidelijk is vastgelegd dat het ministerie van EZ hiervoor facilitering biedt, omdat wel wordt gezien dat dit niet vanzelf tot stand komt. Tot nu toe gaat het over 35 mogelijke maatregelen c.q. projecten. Helaas zijn de gesprekken die hierover door deze bedrijven met de overheid worden gevoerd nog niet in een stadium dat kan worden geconstateerd dat de overheid de toezegging om de afspraken te faciliteren daadwerkelijk nakomt. Vanuit deze vergadering doet spreker een oproep aan het ministerie van EZ om op dit vlak te gaan leveren, omdat anders in oktober geen sprake zal zijn van voldoende PJ's. De doelstelling wordt dan niet gehaald.

Verder merkt spreker op dat het niet zo is dat de één-op-één afspraken tot 9 PJ moeten leiden. De 9 PJ is opgebouwd uit een veel breder pakket. (zie ook de NEV 2014 en de NEV 2015). Hij merkt over één-op-één op dat het erom gaat dat twee partijen moeten leveren en herhaalt zijn oproep aan de andere partij om ook te leveren.

De *voorzitter* stelt dat de oproep van de heer Pols in z'n algemeenheid kan worden onderschreven. Spreker wijst op het belang van innovatie. Gehoopt mag worden dat bij de kabinetsformatie in 2017 buiten de internationale verplichting van 40 procent CO₂-reductie in 2030 eveneens helderheid zal bestaan over het beleid op de lange termijn, waardoor zekerheid ontstaat voor het bedrijfsleven dat innovatie wil plegen.

In het Energieakkoord is afgesproken dat in 2020 de omzet van Clean Tech bedrijven verviervoudigd moet zijn. Eveneens is afgesproken dat Nederland in de top-10 van Clean Tech bedrijven in 2030 moet belanden. Deze afspraken moeten worden gemeten. Hiervoor is inmiddels een bedrag ter beschikking gesteld voor een bureau dat dit moet gaan volgen en in beeld moet brengen.

Ook spreker wijst op de genoemde 9 PJ. Hij merkt op dat de voorzitter van VNO-NCW en de minister van EZ elkaar hebben beloofd de komende maanden de voortgang van de één-op-één afspraken nauwgezet te zullen volgen. Er is overeenstemming over dat deze afspraken moeten worden nagekomen. Belangrijk is dat de genoemde PJ's worden geleverd, anders zou ook niet de afspraak gemaakt hoeven te worden over de verplichting per 1 oktober. Spreker heeft er vertrouwen in dat tot resultaten wordt gekomen en dat niet hoeft te worden overgegaan tot de verplichting, maar hierover zal op 1 oktober duidelijkheid zijn.

De heer *Rats* is blij met de extra afspraken, bovenop het intensiveringspakket dat hard nodig is. Spreker zegt dat Bouwend Nederland een groot onderzoek heeft gedaan onder huurders en kopers. Eveneens is een speciaal onderzoek gedaan bij een aantal eigenwoning-bezitters, te weten 18 prominente mensen (aan deze tafel) die duurzaamheid voorstaan. Uit openbare gegevens was bekend dat hun huizen niet voldeden aan de wensen die er zijn en aan hen is een persoonlijk aanbod gedaan om hun huis te verbeteren. Op de 18 brieven die zijn verstuurd, is op 13 geen reactie ontvangen. Op twee brieven is geantwoord dat men actief is en spreker zegt dat dit zal worden gevolgd. Drie mensen hebben gereageerd dat zij een adviesgesprek wilden, waarvan er uiteindelijk één heeft afgezegd en een ander in drie maanden niet tot een afspraak heeft kunnen komen omdat de agenda het niet toeliet. Spreker constateert dat dit aangeeft hoe lastig het is om bij bewoners bij de deur aan te bellen en te zeggen dat ze moeten gaan verduurzamen. Zelfs degenen die zich hier dagelijks druk over maken hebben wat moeite met individuele beslissingen op dit vlak. Spreker is blij met het intensiveringspakket. Er wordt zeer intensief samengewerkt met de VNG en de Milieufederatie om hieraan verder voorrang te geven en om toch ook stappen te zetten waar het gaat om de weerbaarheid van de individuele woningbezitter.

De *voorzitter* zegt dat hij de heer Verhagen heeft aangemoedigd niet alleen naar deze 18 bekende mensen te gaan maar om ook het land in te trekken en deur-aan-deur aan te bellen en met proposities te komen. In het Energieakkoord is afgesproken dat Bouwend Nederland en Uneto-VNI de burger moeten ontzorgen en helpen beslissingen te nemen.

De heer *Bokhoven* spreekt zijn waardering uit voor het tot nu toe behaalde resultaat. Wel plaatst hij hierbij de kanttekening dat het feit dat nu 14 en 16 procent in beeld is niet zou mogen impliceren dat achteruit kan worden geleund. De sector is zeer actief om ervoor te zorgen dat alle installaties en systemen worden gerealiseerd, maar dit kan men niet alleen. Spreker wijst op een accentverschuiving. Met wat er nu op nationaal niveau in wet- en regelgeving en financiële arrangementen beschikbaar is, is spreker blij maar hij constateert dat het nu in de praktijk (versneld) moet gebeuren. Dit betekent dat wordt gerekend op grote medewerking bij provincies en gemeenten om de doelen die zijn gesteld met elkaar te realiseren.

De *voorzitter* zegt dat in de Uitvoeringsagenda die in februari is rondgestuurd 100 activiteiten staan die de komende maanden moeten worden uitgevoerd. Dit is nog slechts een samenvatting van wat verder nog aan afspraken in het kader van het Energieakkoord moet worden uitgevoerd.

De heer *Pols* merkt naar aanleiding van de opmerking van de voorzitter over Pijler 9 en innovatie op dat hij met name denkt aan het opbouwen van een eigen industrie. Innovatie heeft voor spreker een beetje de sfeer van laboratoria, witte jassen en beschermende brillen. Bij verviervoudigen van de omzet en een top 10-positie voor Nederland op de Mondiale Clean Tech ranking denkt hij meer aan het handen uit de mouwen steken, dingen echt voor elkaar krijgen en ontwikkelen, banen en omzet etc. Spreker denkt wat meer zorgen te hebben over Pijler 9 dan de voorzitter, aangezien het monitoren van de resultaten over de evaluatie en over de NEV 2016 heen getild wordt.

De *voorzitter* benadrukt dat het niet aan het zicht wordt onttrokken. In de voortgangsrapportage zal ook teruggeblikt worden op Pijler 9. Wanneer men hierover ontevreden is dan zal dit in de voortgangsrapportage worden vastgesteld. Wat dit betreft is er alle ruimte om de resultaten van het onderzoek te voorzien van commentaar.

3. Evaluatie Energieakkoord

Desgevraagd geeft mevrouw *Van de Bosch* (EZ) een uiteenzetting over de onderzoeksopzet.

In het Energieakkoord is de evaluatie afgesproken. Het voortouw ligt bij het rijk. In het begin van het jaar is een opzet gemaakt voor een aanpak. Vervolgens is hierover gesproken in het High Level-overleg, waar partijen voor deze aanpak steun hebben uitgesproken. Voor uitvoering van de evaluatie is aan vijf partijen offertes gevraagd. Deze zijn gezamenlijk met de staf van de Borgingscommissie beoordeeld en in overeenstemming is gekozen voor KWINKgroep. KWINKgroep is op 1 mei officieel gestart. Het rijk heeft een begeleidingscommissie ingesteld. Onafhankelijk voorzitter van deze begeleidingscommissie is Martijn van der Steen, adjunct directeur van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur en bijzonder hoogleraar bij de Erasmus Universiteit. Hij heeft veel ervaring met onder andere netwerkaanpakken.

Een aantal partijen in het Energieakkoord is bereid gevonden om zitting in deze begeleidingscommissie te nemen. Naast de staf van de Borgingscommissie en de rijksoverheid wijst spreekster op VNG, IPO, de Groene Coalitie, EnergieNederland, VNO-NCW en FNV.

De planning is dat het rapport van KWINKgroep in september wordt afgerond en tegelijkertijd met de NEV in oktober wordt gepubliceerd.

Rogier van Schelven, directeur en adviseur van de KWINKgroep geeft een presentatie over de manier waarop de evaluatie wordt opgezet. Het onderzoekskernteam bestaat uit vier personen en wordt bijgestaan door een team van experts.

Over de samenhang met de NEV 2016 benadrukt spreker dat het gaat om separate onderzoeken. De NEV 2016 is in eerste aanleg ook kwantitatief ingestoken en de evaluatie meer kwalitatief. De NEV is bedoeld om een actueel integraal beeld te geven van de doelrealisatie, de afspraken in het Energieakkoord. Ingegaan wordt ook op de voortgang van individuele maatregelen. Dit is niet het geval met de evaluatie. Beoogd wordt te komen tot uitspraken over de uitwerking, de uitvoering, de opbrengsten van het Akkoord in den brede, en in hoeverre de aanpak voldoet om de ambities te behalen.

Vragen en/of opmerkingen naar aanleiding van de presentatie

De heer *Pols* kijkt uit naar de uitkomsten van deze interessante presentatie. Naar aanleiding van de einddatum, 30 september, vraagt hij hoe de doelstellingen van het Energieakkoord op het gebied van groene industrie worden gemeten. Spreker heeft begrepen dat de monitoring vanuit de Borgingscommissie pas in november beschikbaar is.

De heer *Van Schelven* heeft dit eveneens begrepen. KWINKgroep kijkt niet naar individuele maatregelen en of de doelstellingen daar worden behaald. Wel wordt gekeken naar de doelstellingen van het Energieakkoord als geheel. Waar informatie beschikbaar is zal deze zoveel mogelijk worden gebruikt. Als informatie niet beschikbaar is, bijvoorbeeld individuele maatregelen, dan kan deze niet in het onderzoek worden meegenomen. Spreker benadrukt dat dit onderzoek kwalitatief is ingestoken. Over maatregelen kunnen ook gesprekken worden gevoerd met betrokken partijen, om te bezien hoe zij tegen de voortgang aankijken. Spreker wijst op wat niet goed gaat, of het beter kan en of het aannemelijk wordt gevonden dat de doelstellingen op een bepaald onderwerp zullen worden gehaald.

De heer *De Groot* stelt naar aanleiding van de gegeven toelichting dat het toch wel een nogal kwantitatief verhaal is. Hij zou de kwalitatieve kant meer belicht willen zien. De reden waarom het Energieakkoord is gesloten, is dat het voor dit soort grote maatschappelijke transitie noodzakelijk is dat er een breed maatschappelijk draagvlak wordt gecreëerd. Dit kan niet worden gerealiseerd met alleen topdown beleid. Eveneens merkt hij op dat het topdown beleid de afgelopen jaren nogal wispelturig was. Als brede

maatschappelijke groeperingen is hier iets tegenover gezet, te weten een heel ambitieus uitvoeringsplan waarbij eigenlijk de politiek wat is ingehaald. Uit dit evaluatieonderzoek zou spreker graag naar voren zien komen dat dit een hele slimme en ook noodzakelijke aanpak is voor dit soort ingewikkelde maatschappelijke transitie. Volgend jaar komt er een nieuw kabinet en graag zou worden gezien dat het huidige Energieakkoord wordt overgenomen, en dat het kabinet openstaat voor een Energieakkoord 2.0. Spreker zegt dat de bedoeling is om ook na 2020 en 2023 op dit pad verder te gaan en met deze aanpak. Dit is nodig. Anders kunnen dit soort maatschappelijke transitie niet voor elkaar worden gekregen.

De heer *Van Schelven* vindt het voorbarig om vooruit te lopen op de uitkomst. Wel vindt hij deze suggestie waardevol. Beoogd wordt juist te kijken naar de kwalitatieve werkelijkheid.

De heer *Van der Veer* wijst op de verkiezingen die volgend jaar worden gehouden. Hij kan zich voorstellen dat wordt nagegaan hoe politieke partijen hier op dit moment tegenaan kijken. Het lijkt spreker goed als van tevoren wordt nagegaan hoe zij dit ervaren, om te bezien of dit kan worden meegenomen in de conclusies en het vervolg daarop.

De *voorzitter* wijst erop dat de vertegenwoordigers van de politieke partijen in de Tweede Kamer zitten. Er is veel openbaar materiaal waarbij partijen allerlei standpunten hebben ingenomen over het Energieakkoord, in allerlei denkbare varianten. Naar sprekers mening zou niet moeten worden gesproken met individuele Kamerleden. Als het onafhankelijk onderzoeksteam echter van mening is dat met iemand moet worden gesproken dan is dit de verantwoordelijkheid van het onderzoeksteam.

De heer *Van Schelven* zegt dat uiteraard kennis wordt genomen van de vele Kamerstukken over dit onderwerp die beschikbaar zijn. Hieruit blijkt ook de visie van de verschillende Kamerleden. Mochten de onafhankelijke onderzoekers het noodzakelijk vinden om met individuele Kamerleden te spreken dan zal in overleg met de Staf Borgingscommissie en EZ worden besloten dit wel of niet te doen.

Naar aanleiding van een opmerking van de heer *Van Dril* merkt spreker op dat hier partijen aan tafel zitten die een achterban vertegenwoordigen c.q. die namens hun organisatie aan deze discussies deelnemen. Dit neemt niet weg dat beelden binnen hun organisaties uiteen kunnen lopen over wat bijvoorbeeld goed gaat of wat beter kan. Ook dit wordt meegenomen in de gesprekken die worden gevoerd.

In antwoord op de vraag van de heer *Koops* of ook op systeemniveau lessen te leren zijn van hoe dingen in andere landen zijn georganiseerd, zegt spreker dat onderdeel van het onderzoek is om te bekijken hoe het in andere landen is georganiseerd. Waardevolle suggesties of voorbeelden zijn welkom. Spreker merkt op dat de experts die het onderzoeksteam bijstaan ook zeer bekend zijn met de internationale context.

4. Pitches:

- *Evaluatie Gedragscode wind op land*

De pitch wordt verzorgd door *Hans Timmers*.

In september 2014 is de Gedragscode Wind op Land opgesteld, in eerste instantie door Natuur & Milieu, Greenpeace, Natuur- en Milieufederaties en NWEA. Later, in 2015, zijn Milieudefensie en ODE Decentraal erbij gekomen. De sector heeft zich zo breed mogelijk verenigd en de Code geschreven. Uiteindelijk moet het leiden tot acceptatie van Wind. Een aantal partijen is wel aangeschreven, zoals NLVOW en Vereniging Eigen Huis, maar nog niet aangesloten.

In 2014 is afgesproken dat de Gedragscode na een jaar zou worden geëvalueerd. Dit is zowel kwantitatief als kwalitatief gedaan met een externe partij die de projectontwikkelaars representeert.

De minister heeft op 18 april 2016 een Kamerbrief geschreven. Hij was positief en schreef onder andere het te zien als een leerproces voor de sector maar ook voor de overheden. De minister heeft een aantal pilots voor regionale energiestrategieën gestart, om te bekijken wat met elkaar verder kan worden geleerd. Eveneens gaf hij aan met provincies en gemeenten te zullen spreken, om ook provincies en gemeenten zoveel mogelijk te committeren aan de Gedragscode.

Spreker constateert dat een goede trend wordt gezet waarop de minister inhaakt.

De *voorzitter* merkt op dat de discussie over draagvlak van groot belang is. In het Energieakkoord zit ook een opgave voor na 2020 als het gaat over Wind op land en Wind op zee. De vraag is wat nodig is in de komende periode.

Spreker stelt vast dat er verder geen vragen en/of opmerkingen zijn.

- **Smart Grid**

De pitch wordt verzorgd door *Joris Knigge*, namens Topsector Energie

Smart Grid is een thema dat binnen de topsector in twee TKI's wordt vormgegeven:

1. Systeem integratie, waarvan *Joris Knigge* programma manager is.
2. Urban energy.

Het kost te veel tijd om in deze vergadering de hele structuur van de topsector uit te leggen, maar voor meer informatie hierover kan spreker worden benaderd.

Vragen en/of opmerkingen

De heer *Van der Tang* merkt op dat Nederland ICT nauw betrokken is bij deze initiatieven. Veelal gaat het om ICT-oplossingen, om de inpassing van duurzame energie in slimme energienetwerken mogelijk te maken. In deze trajecten is geconstateerd dat veel technisch wordt uitgetest en mogelijk blijkt maar dat op het punt van gedragsveranderingen en de juiste incentives vaak uiteindelijk niet wordt opgeschaald naar grootschalige toepassing. Spreker is blij met de experimenteerruimte die wordt geboden om kleinschalige pilots grootschalig te gaan toepassen. Pas dan kunnen hiervan de vruchten worden geplukt. Nieuwe dingen moeten getest blijven worden, maar er zijn al veel dingen uitgetest die kunnen worden opgeschaald. Spreker vindt het belangrijk dat ook in een nieuwe fase wordt gekomen, met andere vraagstukken dan alleen de vraag of het technisch kan. Parallel aan de gesubsidieerde projecten is volgens spreker ook een andere discussie nodig over flexibele tarieven en goede incentives om energienetten slim, betaalbaar en duurzaam te maken.

De *voorzitter* constateert dat het op termijn om gigantische investeringen per jaar gaat. Hij meent dat op dit moment door netbeheerders 2 miljard euro per jaar wordt uitgegeven aan onderhoud, uitbreiding en vernieuwing van het netwerk. De komende jaren zal dit toenemen. Zonder smart grids wordt het nog veel duurder.

Spreker stelt vast dat er verder geen vragen worden gesteld.

5. Rondvraag

Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag.

De *voorzitter* **schorst** de vergadering voor een paar minuten.

6. Lancering Energie Prestatie Keuring

De *voorzitter* heropent de vergadering en heet Hans de Boer, Michiel Steerneman, Jan van Belzen en Anita van den Ende hartelijk welkom.

De discussie over de EPK heeft destijds bij de formulering van het Energieakkoord heel veel tijd in beslag genomen. Dit is een van de fundamenten van het Energieakkoord en echt nodig om energiebesparing bij het bedrijfsleven makkelijk te maken, te faciliteren. Spreker is blij dat, nadat hieraan anderhalf jaar hard is gewerkt, de resultaten hiervan nu zichtbaar worden.

De heer *De Boer* constateert dat het nu een feestelijk moment is. Hij mag vandaag aan de voorzitter van de Borgingscommissie de evaluatie van de EPK-pilot overhandigen. Deze is gunstig. Een andere reden waarom dit een feestelijk moment is, is dat hiermee een landelijke uitrol van de EPK wordt gestart. Getracht wordt de 36 PJ energiebesparing op deze manier substantie te geven.

Dit is een feestelijk moment, ondanks het feit dat spreker vanmorgen in de krant las dat sprake zou zijn van dwangmaatregelen, bekeuringen en strafexercities richting het bedrijfsleven. Dit maakte spreker hardhandig wakker, maar hij heeft het zo gelezen dat de voorzitter van de Borgingscommissie en de minister hebben willen laten zien dat het met hun eigen energieprestaties en keuring daarvan wel goed gaat. Voor alle duidelijkheid benadrukt hij dat voor de 36 PJ energiebesparing wordt gegaan, en sowieso voor het gehele Energieakkoord.

In 2013 is met elkaar afgesproken (middelgrote) bedrijven en toezichthouders te gaan helpen bij de energiebesparing. Afgesproken is dat er een erkende maatregelenlijst komt voor verschillende branches en dat wordt geëxperimenteerd met de Energie Prestatie Keuring (toen geheten: APK voor energiebesparing). Bedrijven kunnen hiermee aantonen dat ze voldoen aan de wettelijke energiebesparingsverplichting. Spreker zegt dat de bedoeling was deze twee instrumenten zo vorm te geven dat het voor bedrijven en toezichthouders motiverend en leuk is om hiermee te werken. Zoals het er nu uitziet, op basis van de evaluatie, gaat dit lukken. Veel brancheorganisaties hebben, samen met rijk RVO en toezichthouders, erkende lijsten van maatregelen opgesteld. Hiervan kan een kleine 80 procent van alle ondernemingen gebruik maken. Uiteindelijk moet het gaan om een percentage boven 95.

Complimenten aan alle partijen waarmee in goed overleg dit voor elkaar is gekregen. Deze complimenten gelden ook voor alle betrokkenen bij de EPK.

De EPK is uitgetest in verschillende branches en regio's. Het mooie is dat al deze partijen (CBL, KVGO, Zorg, Textiel, Reinigers, Metaalunie, FOCWA, FME, Industriële bakkers, VNO-NCW-midden), verder willen om de EPK in hun branche of regio uit te rollen. Spreker merkt op dat de regiostructuur van de organisaties erg belangrijk is om de zaak verder uit te kunnen spreiden naar andere sectoren toe.

Er is hard aan getrokken om deze pilot inhoudelijk vorm te geven, en het werkt goed. De EPK sluit ook mooi aan op de erkende maatregelenlijsten. Voor ondernemers is het aantrekkelijk om hieraan mee te doen. Het is goed voor hun portemonnee, het is maatschappelijk goed, er kan een stukje bureaucratie worden omzeild, etc. VNO-NCW/MKB-Nederland wil dit verder stimuleren, en trachten de 36 PJ die op deze manier volgens ECN kan worden gehaald echt te realiseren. Uiteindelijk zullen zo'n 200.000 mkb-bedrijven een volumeslag moeten maken.

Het is mooi dat partijen van het Energieakkoord vandaag laten zien dat met elkaar zo'n enthousiaste samenwerking vorm kan worden gegeven, op basis van eigen initiatief, vrijwilligheid en motivatie. Spreker stelt dat los gekomen moet worden van de papieren werkelijkheid en getracht moet worden echt concrete resultaten te boeken, wat joules bespaart. Wat dit betreft zijn er nog steeds zaken waarbij vraagtekens kunnen worden geplaatst, waarbij spreker bijvoorbeeld denkt aan de verplichte Energy Efficiency Directive (EED)-audit voor de wat grotere bedrijven. Hij constateert dat er bedrijven zijn die ongeveer 100 pagina's moeten invullen (een papieren werkelijkheid) voordat toegekomen kan worden aan iets wat joules bespaart. Van deze papieren werkelijkheid moet men af. Voor de bühne oogt dit aardig maar dit levert niets op. Gesteld kan worden dat als de EPK en de maatregelenlijst werken dit tegelijkertijd aangeeft dat wordt voldaan aan de EED-

audit. In plaats van dat de EED-audit dan een rem is op het iets werkelijk doen, is dit dan een stimulans om daadwerkelijk aan de slag te gaan met energiebesparende maatregelen.

Vervolgens merkt spreker op dat er voor kleinere bedrijven, die belangrijk zijn om de energieslag te maken, belemmeringen zijn in de sfeer van hoe het moet worden georganiseerd en gefinancierd. Wat dit aangaat maakt hij melding van Energie Service Companies (ESCO's), een middel dat geleidelijk aan steeds meer vorm krijgt en bedrijven in staat stelt het technische werk uit te besteden aan bedrijven die dit beter kunnen dan zichzelf. Met de combinatie van EPK, erkende maatregelenlijst en ESCO's denkt hij dat de maatregelen aardig op een rijtje staan en ervoor gezorgd kan worden dat daadwerkelijk de energiebesparing kan worden gerealiseerd. Gemerkt kan worden dat op al deze gebieden echte voortgang wordt geboekt.

Het brengt vreugde dat het op deze manier kan, en spreker wil de voorzitter en de leden van de Borgingscommissie bedanken voor al het goede werk dat wordt gedaan. Hierna overhandigt hij de eindrapportage EPK-pilots aan de voorzitter van de Borgingscommissie.

Vervolgens geeft de *voorzitter* het woord aan de heer *Steerneman* voor een presentatie over de EPK-pilot in de supermarkten en grafische sector.

De heer *Steerneman* merkt op dat de EPK een business model voor ondernemers is. Hij herinnert aan de Wet Milieubeheer van 1993, het uitvoeren van maatregelen met een beperkte terugverdientijd. In Nederland zijn veel slimme ondernemers, en spreker merkt op dat als dit zo simpel was voor een business model dit er al lang zou zijn geweest. Lage energieprijzen, de beperkte handhaving, hoge aanloopkosten etc. hebben een tijd lang een rem op energiebesparing gezet. Spreker wijst op de symboliek van 'uitrollen'. Misschien moet eerst iets worden 'opgerold' voordat kan worden begonnen aan een echte grootschalige uitrol. Voor het bedrijfsleven zijn er veel kansen om nu bij te schakelen, dat de EPK een waardevol instrument gaat worden.

Terugkijkend naar de ongeveer 9 pilots die gedurende zes maanden zijn uitgevoerd, merkt spreker op dat bekeken is wie er eigenlijk meedoen. Als het gaat over een regiopilot dan doet de gemeente of provincie mee. Gaat over een branche dan doen de brancheorganisaties mee. Gezocht is naar alle partijen, met elkaar de neuzen in dezelfde richting, en waar wordt begonnen. Vervolgens was de vraag of hierbij iets nodig is. Doen we het zelf, of zijn er tools nodig in de vorm van software. Is deze software aanwezig, of moet deze nog worden ontwikkeld? Is de Fedec nodig, met gecertificeerde consultants? Wordt gebruik gemaakt van erkende maatregelenlijsten, hoe uitgebreid zijn deze of wordt een stap verder gegaan? Wanneer dit helder is, en duidelijk is waar moet worden begonnen dan zijn de eerste slagen gemaakt.

Spreker constateert dat het niet erg moeilijk was om de eerste bedrijven (de early adopters, de innovators) te vinden, die een drijfveer hebben van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Belangrijk is dat sprake is van transparantie en iedereen kan zien wat er gebeurt. Het bevoegd gezag moet op afstand kunnen meekijken hoe het proces verloopt.

Spreker constateert dat aan het eind van de pilot in beeld is wat tegen wordt gekomen bij de uitrol. Ergens wordt tegenaan gelopen, maar niet is duidelijk waar precies. Vandaag is de aftrap, en wordt ermee begonnen.

Partijen die meedoen en het bevoegd gezag groeien in het proces. Het moet efficiënter, sneller en goedkoper. Er gaan meer bedrijven meedoen. Naast de innovators wijst spreker op de early adopters die komen, allemaal met een gezonde drijfveer. Zodra er enige slagen zijn gemaakt, zullen de administratieve lasten afnemen. Maar, er zullen barrières worden tegengekomen. Een voordeel van de pilots is geweest dat die keurig in beeld zijn. Belangrijk is dat sprake is van informatie en het erbij betrekken van mensen in plaats van dat men voor de voeten wordt gelopen.

Ook spreker wijst op de Energy Efficiency Directive. Wanneer bijvoorbeeld een supermarktbranche wordt geconfronteerd met de EED en op hetzelfde moment een EPK wil doen dan is dat een belemmering. Gedacht kan ook worden aan hoge aanloopkosten. Met elkaar moet worden gekeken naar de financiële aspecten, en bedrijven die op dit moment gehandhaafd worden en toch mee willen doen. Kortom: Helder is wat tegen wordt gekomen en daaraan kan samen worden gewerkt.

Ergens in het proces, is er een belemmering. Als dit niet bekend is dan is dat een kloof. Wat gedurende het proces moet worden gedaan, is de drijfveer veranderen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen bij de eerste groep, en vaak financieel gedreven bij de andere groep. Als het proces draait, de administratieve lasten zijn verlicht en enige sociale druk kan worden uitgeoefend, dan verandert ook bij die groep bedrijven de financiële drive en komen er enige andere drijfveren bij. Dit is de kans die er is met dit instrument.

De *voorzitter* merkt vervolgens op dat gemeenten de plicht hebben de Wet Milieubeheer te handhaven. Vastgesteld kan worden dat dit de afgelopen jaren helaas onvoldoende is gebeurd. Spreker geeft het woord aan Jan van Belzen, portefeuillehouder Energiebesparing Bedrijven MEM commissie VNG, burgemeester van Barendrecht.

De heer *Van Belzen* wil graag ingaan op het belang dat vanuit de VNG, de lokale overheden, wordt gehecht aan EPK. Het is fijn dat deze is opgeleverd, in samenspraak tussen bevoegd gezag, gemeenten en bedrijfsleven. Hij is ervan overtuigd dat hiermee de komende jaren flinke slagen kunnen worden gemaakt als het gaat over energiebesparende maatregelen bij bedrijven. Het feit dat het bedrijfsleven zelf heeft meegewerkt aan deze EPK schept er veel vertrouwen in dat dit goed gaat landen en ook gaat slagen, dat veel bedrijven bereikt gaan worden, en ook bereid zijn om dit in te voeren in hun organisatie c.q. productieprocessen en om actief bezig te zijn met energiebesparende maatregelen. Op dit terrein kunnen grote slagen worden gebruikt.

Met een accuraat register kan ook het bevoegd gezag zien of, als het om energiebesparing gaat, een bedrijf met de EPK voldoet aan de Wet Milieubeheer. Bij een goed functionerende EPK wordt het bevoegd gezag en ook het bedrijfsleven flink ontzorgd. Dit is een enorme stap voorwaarts. Het mes snijdt aan twee kanten. Het bedrijfsleven wordt geholpen met het nemen van energiebesparende maatregelen en het bevoegd gezag kan op afstand handhaven en hoeft niet bij bedrijven langs te komen. Spreker vindt dit een fantastische ontwikkeling die zeker moet worden gestimuleerd. Belangrijk is dat de kwaliteitsborging, de kwaliteit van de EPK goed wordt geregeld. Pas dan kan het bevoegd gezag echt afstand nemen, en op afstand handhaven.

VNG zet actief in op regionale samenwerking tussen bedrijfsleven en overheden. Deze regionale energietransities zijn hiervan mooie voorbeelden. Er zijn reeds negen pilots opgeleverd, twee in de vastgoedsector, en er volgen nog meer. Spreker hoopt dat alle sectoren zullen volgen. Hij spreekt de wens uit dat deze EPK's en de komende EPK's zullen leiden tot grote stappen vooruit wat betreft meer energiebesparende maatregelen, en een bedrijfsleven dat van wanten weet.

De *voorzitter* geeft het woord aan Anita van den Ende, directeur Klimaat, Lucht en Geluid en plv.directeur-generaal Milieu en Internationaal van het ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Mevrouw *Van den Ende*, zegt dat toen in 2013 het Energieakkoord werd aangegaan dit ook voor de rijksoverheid spannend was. Er werden afspraken gemaakt; we gingen het echt samen doen. Vaak – als spreekster voor haar werk in het buitenland was, onder andere in Parijs bij het Klimaatakkoord – is aan haar gevraagd hoe het in Nederland wordt gedaan en hoe dingen voor elkaar en in beweging worden gekregen. Als zij dit dan vertelt wordt heel jaloers naar Nederland gekeken, omdat we hier met elkaar om tafel kunnen zitten en

hierover gesprekken hebben en daadwerkelijk stappen kunnen zetten. Over wat er de afgelopen jaren is gebeurd op dit terrein rond energiebesparing, de maatregelen, de EPK, is zij van mening dat dit een voorbeeld is van hoe het Energieakkoord bedoeld is. Er is nauw samengewerkt met VNO-NCW, met bepaalde sectoren. Met name de Metaalsector is heel actief geweest om samen met de ministeries de systematiek uit te denken.

Spreekster constateert dat toen hieraan werd begonnen bij het ministerie IenM door sommigen werd opgemerkt dat het ging om het artikel van de Wet milieubeheer waarover veel rechtszaken worden gevoerd en Kamervragen worden gesteld. Zelfs deze week waren er nog Kamervragen over een oude rechtszaak die in Amsterdam speelde. Eigenlijk wist niemand – zowel decentrale overheden als bedrijven – goed hoe handen en voeten aan dit artikel moest worden gegeven. Volgens spreekster is de winst van afgelopen jaren geweest dat in hele goede samenspraak tot maatregelenlijsten is gekomen waardoor zowel bedrijven als het bevoegde gezag weten hoe hieraan in de praktijk echt handen en voeten kan worden gegeven. Zij denkt dat eigenlijk iedereen altijd wel welwillend is en bedrijven het goed proberen te doen maar dat het gewoon lastig is als het allemaal moet worden gedaan op basis van een relatief vaag geformuleerd wetsartikel. Naar spreeksters mening is de eerste stap die de afgelopen jaren is gezet door de maatregelenlijsten die zijn gemaakt een hele belangrijke stap is geweest. Gehoopt wordt dat hiermee veel rechtszaken en Kamervragen kunnen worden voorkomen, en dat het iets heel positiefs blijft met de energiematregelen waarmee partijen samen aan de slag kunnen.

Een van de volgende stappen is de Energieprestatiekeuring. Hierover is al veel gezegd. Spreekster wijst op hoe de pilots hebben plaatsgevonden en hoe deze geëvalueerd zijn. Zij is van mening dat duidelijk is geworden dat dit iets is waarmee aan de slag kan worden gegaan, waarmee het bedrijfsleven aan de slag wil en waarmee het bevoegd gezag ook verder wil. Volgens spreekster is dit zoals zij hoopt en ook denkt dat het Energieakkoord is bedoeld. Dit brengt mensen samen en maakt het mogelijk om stappen te zetten die heel hard nodig zijn voor verdere verduurzaming van de samenleving, om de afspraken die in Parijs zijn gemaakt voor het Klimaatakkoord te behalen.

Spreekster constateert dat we er natuurlijk nog niet zijn. Er zijn pilots geweest en er moet nog een register worden vastgesteld. Ook moeten bepaalde implementatiemaatregelen worden genomen, maar de eerste stappen zijn gezet. Zij vindt het fijn om te horen dat er zoveel enthousiasme is om al in deze fase met het EPK aan de slag te gaan. Vanuit de rijksoverheid is men er in overleg met alle betrokkenen mee bezig om hiervan een mooi plan te maken. Belangrijk is hoe hieraan echt handen en voeten kan worden gegeven. Het plan is nu in concept gereed. Met enige betrokkenen wordt nog gesproken over details op sommige punten. Ook hier geldt, dat het vooral kan werken als dit samen wordt gedaan en iedereen zich straks in het implementatieplan kent. Spreekster overhandigt een eerste exemplaar van het concept plan aan de voorzitter. Zij hoopt dat met dit plan in de hand, en met alle goede stappen die al zijn gezet, de komende jaren verder goede stappen kunnen worden gezet op het gebied van energiebesparing. Belangrijk is dat het voor iedereen leuk blijft om het te doen, en dat dit helpt om de afspraken die in Parijs zijn gemaakt te behalen.

De *voorzitter* dankt mevrouw Van den Ende hiervoor. In de vergadering van de Borgingscommissie heeft hij verslag gedaan van de gesprekken die de afgelopen maanden zijn gevoerd over het behalen van een aantal doelstellingen van het Energieakkoord. Spreker heeft aangegeven dat het behalen van de doelstellingen op het terrein van energiebesparing een van de meest weerbarstigste opgaven is in het Energieakkoord. Stap-voor-stap wordt gegaan in de richting van de beoogde 100 PJ. Hij is van mening dat dit project essentieel is. Wanneer er wettelijke maatregelen zijn die energiebesparing beogen maar deze wettelijke maatregelen krijgen, om wat voor reden dan ook, geen uitvoering in de praktijk dan betekent dit dat daarmee het draagvlak en de overtuigingskracht van dit soort maatregelen schade wordt aangebracht. Wetgeving die niet wordt gehandhaafd is

slecht. Zeker op het terrein van energiebesparing, duurzame energie, is het nodig dat afspraken die worden gemaakt daadwerkelijk worden waargemaakt. Ongeacht of deze zijn besloten in het Energieakkoord of in de Wet, gedaan moet worden wat met elkaar is afgesproken.

Spreker constateert dat dit project van het allergrootste belang is. Gedurende het afgelopen anderhalf jaar is heel veel gesproken over de maatregelenlijsten. Er zijn bedrijfstakken die voorop hebben gelopen, die echt vooruit willen maar die geholpen moesten worden. Hij merkt op dat met alles wat nu op tafel is gekomen een hele forse stap wordt gemaakt om echt vorm te geven aan wat met elkaar in december is afgesproken, een intensivering van het toezicht op de uitvoering van de Wet milieubeheer.

Spreker dankt alle sprekers en de overheden voor alles wat de afgelopen tijd is gedaan om dit project te realiseren. Vanuit de Borgingscommissie zal de uitvoering van de EPK, in alle verschillende hoedanigheden, nauwgezet worden gevolgd. Hij constateert dat in elk geval nu een mooie en belangrijks stap is gezet die uitstekend past in wat gisteravond de minister aan de Tweede Kamer heeft bericht, namelijk dat we met de uitvoering van het Energieakkoord volledig op koers liggen. Spreker constateert dat het daar uiteindelijk om te doen is.

Spreker bedankt nogmaals alle sprekers, waarna hij de vergadering sluit.